
26.09.08

**ORKEST
VAN DE
ACHTTTIENDE
EEUW**

**FRANS BRÜGGEN
NELSON GOERNER**

—
CONCERTZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Katherina Lindekens

CONCERTGEBOUW

Frédéric Chopin: 'Il ne frappe pas les touches du clavier, il les flatte, il les caresse.'
(Journal de Rouen, 12 maart 1838)

In de *Revue Musicale* van 2 maart 1832 schrijft Fétis o.m. het volgende over Chopins debuut te Parijs: '... als uitvoerder verdient deze jonge kunstenaar alle lof. Zijn spel is elegant, eenvoudig en bevallig, briljant en precies. Hij ontlokt echter weinig klank aan zijn instrument ...'

Chopin debuteerde als achtjarig wonderkind (Warschau, 23 februari 1818) met een pianoconcerto van de Weense kapelmeester Adalbert Gyrowetz (1763-1850). Na verdere studies bij Zywny (1756-1842) en Elsner (1769-1854) zal hij al vlug de geprefereerde en aanbeden gastpianist worden van voorname families, zowel in Warschau als later in Parijs. Met zijn subtiele pianospel, zijn ongeëvenaarde improvisatietalent, zijn voorname omgangsvormen en zijn tere uiterlijk, zal hij tot aan zijn dood de harten veroveren van de vele jongedames, mooie en rijke

vrouwen en sentimentele heren die de toenmalige beau monde bevolkten. Bij hen voelde hij zich begrepen en gewaardeerd. Ironisch genoeg heeft hij deze verering door de hogere kringen grotendeels te danken aan een aantal enorm succesvolle publieke optredens, zoals zijn eerste grote concert (17 maart 1830) in het Nationale Theater te Warschau, waar hij zijn pianoconcerto in f (uitgegeven als zijn tweede, maar in feite zijn eerste pianoconcerto) creëerde. Tot aan zijn dood in 1849 speelde Chopin slechts een dertigtal publieke concerten. Drie daarvan had ikzelf alvast willen meemaken. Ten eerste was er zijn Parijse debuut op 26 februari 1832 in de salons van de firma Pleyel en Cie, met de medewerking van maar liefst zes pianisten in onder meer een werk van F. Kalkbrenner (1785-1849) voor zes piano's. Ten tweede de vertolking van Bachs concerto voor drie piano's door Chopin, Liszt en Ferdinand Hiller op 15 december 1833. Mijn derde favoriet, ten slotte, is de uitvoering van zijn pianoconcerto in e te Rouen op 11 maart 1838. Chopin vond zichzelf niet geschikt om concerten te spelen. Ooit vertrouwde hij Liszt toe: 'Al dat volk intimideert me, ik voel me verstikt door hun adem, verlamd door al die nieuwsgierige blikken, sprakeloos bij al die vreemde gezichten.'

Londen, 16 november 1848: Chopins laatste publieke optreden tijdens een concert ten bate van Poolse vluchtelingen. Parijs, 30 oktober 1849: begrafenisdienst voor Chopin in de Madeleinekerk. Mozarts *Requiem* wordt er uitgevoerd door koor en orkest van de Société des Concerts du Conservatoire o.l.v. Habeneck, met als solisten o.a. Pauline Viardot en Lablache. Meer dan 3000 personen wonen de dienst bij.

Johan Huys

UITVOERDERS PROGRAMMA

orkest

**ORKEST VAN DE
ACHTTIENDE EEUW**

dirigent

FRANS BRÜGGEN

piano (Pleyel 1842)

NELSON GOERNER

sopraan

NICOLA WEMYSS

(Phani & Zaïre)

sopraan

ANNE GRIMM

(Fatime)

tenor

MARCEL BEEKMAN

(Carlos & Tacmas)

bariton

JASPER SCHWEPPE

(Huascar & Ali)

Frédéric Chopin (1810-1849),

Pianoconcerto nr. 2 in f opus 21

(1729-1730)

- Maestoso
- Larghetto
- Allegro Vivace

— Pauze —

Jean-Philippe Rameau

(1683-1764),

Suite 'Les Indes galantes' (1761)

Prologue

- Ouverture
- Entrée des Quatre Nations
- Air vif
- Musette en rondeau
- Air pour deux Polonais
- Menuets I & II
- Contredanse

1ère Entrée: 'Le Turc généreux'

- Ritournelle pour le Turc généreux
- Air pour les esclaves africains
- Tambourins I & II

2ème Entrée:

'Les Inca's du Pérou'

- Ritournelle pour les Inca's du Pérou
- Prélude et Air (Huascar) 'Soleil, on a détruit'
- Prélude pour l'adoration du Soleil
- Air (Huascar) 'Brillant Soleil'
- Tremblement de terre

- Scène VI (Huascar, Phani)

'Par ces feux'

- Air (Huascar) 'Ici je vois'

- Scène VII (Huascar, Phani, Carlos)

'Quoi ! Plus que le péril'

- Trio (Huascar, Phani, Carlos) 'Pour jamais'

- Scène VIII (Huascar, Phani, Carlos)

'La flamme se rallume'

3ème Entrée: 'Les Fleurs'

- Ritournelle pour la fête persane

- Air pour Borée et la Rose

- Air (Fatime) 'Dans ces jardins' (& Tacmas)

- Scène VII (Fatime, Tacmas, Ali, Zaïre) 'Venez, belle Zaïre'

- Duo (Fatime, Ali) 'Ah ! Seigneur'

- Quatuor (Fatime, Tacmas, Ali, Zaïre) 'Tendre Amour'

Nouvelle Entrée:

'Les Sauvages'

- Air pour les Sauvages

- Chaconne

Met Nederlandse boventiteling.

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden

in Ludwig op 3 november tussen 14 en 17 uur.

ORKESTRAAL

TOK

Jean-Philippe Rameau (1683-1764) was een van de belangrijkste figuren uit de Franse muziekgeschiedenis. Naast zijn baanbrekende activiteit als muziektheoreticus leverde hij belangrijke bijdragen tot de cantate, het motet, de klavecimbelmuziek en – bovenal – de opera. Centraal in zijn productie stond de ‘tragédie lyrique’ of ernstige Franse opera, ontwikkeld door Jean-Baptiste Lully. Rameau beoefende echter ook lichtere genres, zoals het ‘opéra-ballet’ dat tijdens de jaren 1730 in de mode was. *Les Indes galantes* (1733), zijn tweede muzikdramatische werk, is zo’n balletopera. Deze hybride vorm omvat een proloog en drie of vier bedrijven (‘entrées’), die elk een verschillende en op zichzelf staande handeling verklanken. Volgens een bij uitstek Franse traditie kapen dansen (zoals het menuet, de musette en de chaconne) een hoofdrol weg. De titel van het geheel is ontleend aan een gemeenschappelijk idee dat de verschillende onderdelen aan elkaar bindt. In tegenstelling tot de tragédie lyrique plaatst de balletopera geen mythologische personages in de schijnwerpers, maar mensen van vlees en bloed. Voor spektakel zorgde de vaak exotische setting – in *Les Indes galantes* passeren Turkije, Peru, Perzië en Noord-Amerika de revue.

Het libretto werd geschreven door Louis Fuzelier en is een variatie op het adagium dat liefde alles overwint – hier én in den vreemde. Oorspronkelijk bestond *Les Indes galantes* uit een proloog en twee entrées: *Le Turc généreux* en *Les Incas du Pérou*. Kort na de première voegden de auteurs *Les Fleurs* toe, later *Les Sauvages*. Het werk had veel succes, zowel in Rameaus tijd als na zijn dood. Desondanks werd deze balletopera nooit in zijn geheel gepubliceerd. Het werk verscheen slechts onder de vorm van vier ‘Concerts’, bestaande uit dansen, ‘airs’,

vocale ensembles en koren. De recitatieven werden weggelaten nadat het publiek er bij de creatie negatief op reageerde. Rameaus perfectionisme maakte dat hij onophoudelijk aan zijn werk bleef schaven, waardoor er talloze versies van bestaan.

Het operagenre plaatste Frankrijk en Italië in de achttiende eeuw meermaals diametraal tegenover elkaar. Terwijl de Franse opera van Lully vooral bekommerd was om een correcte en verstaanbare tekstdeclamatie, gaf de Italiaanse tegenhanger resoluut voorrang aan melodie en belcanto. Hoewel Rameau de Franse traditie grotendeels voortzette, verschoof de aandacht in zijn werk toch van het declamatorische recitatief naar bekoorlijke, melodieuze airs en dansen. Naar aanleiding van zijn eerste opera’s ontstond dan ook een controverse tussen ‘ramistes’ en ‘lullistes’, die de componist een overdaad aan ‘italianismen’ verweten. Hoe dan ook, de ‘populaire’ balletopera krijgt in *Les Indes galantes* een boeiende muzikale invulling. De airs en ensembles, koren en dansen getuigen van een weldoordachte orkestratie en een rijke harmonische vinding – niet voor niets schreef Rameau het invloedrijke *Traité de l’harmonie* (1722). Bovendien springt de componist bijzonder creatief om met de grenzen van het opéra-ballet. Zo zorgt hij door middel van thematische reminiscenties voor continuïteit binnen de bedrijven. Gelijkenissen tussen het openingsritornello van *Le Turc généreux* en de *Air pour les esclaves africains* kunnen de luisteraar nauwelijks ontgaan. Hoogtepunt van dramatische efficiëntie is de aardbevingsscène uit de tweede entrée. Na een orchestraal fragment dat de *Symphonie dramatique* uit de opera van Lully in herinnering brengt, wordt de dreiging uit de lage strijkersregionen voortgezet in solistische fragmenten die vooruitwijzen

naar het dramatische recitatief met orkestbegeleiding, dat bij Gluck aan belang zou winnen. Een onheilspellend natuurtafereel neemt zo psychologische proporties aan.

Een kleine eeuw na de première van *Les Indes galantes* bevond het Europese muzikale leven zich in volle omwenteling. Expansie was het sleutelwoord, zowel in het concertwezen als wat het aantal professionele musici, muziekuitgeverijen en instrumentenbouwers betrof. De piano bevond zich in het oog van deze storm: naast de opera domineerde de virtuoze klaviermuziek de concertpodia. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Frédéric Chopin (1810-1849) zich in 1829 waagde aan het pianoconcerto. Op die manier zette de toen negentienjarige componist een belangrijke stap van de fantasieën, rondo's en variaties die hij eerder schreef, naar een 'ernstiger' genre dat meer in de lijn lag van de klassieke traditie. Niet onbelangrijk is het doel dat hem voor ogen stond: net als Hummel, Field en andere componerende klaviervirtuozen beoogde Chopin aanvankelijk een carrière als pianist-componist. De ietwat bedenkelijke reputatie van het virtuoze klavierconcerto doet eigenlijk onrecht aan de grote impact die het genre had op vroegnegentiende-eeuwse musici én toeschouwers. Ook Chopin ontkwam hier niet aan, in het Warschau van de jaren 1820.

Hoewel het *Pianoconcerto opus 21 in f* wel eens wordt afgedaan als een prematuur jeugdwerk, bevat het ontegensprekelijk de kiemen van Chopins muzikale stijl. Het 'vocale' karakter daarvan komt bijvoorbeeld tot uiting in de ornamentale melodie en de cadensvorming, die onmiskenbare belcanto-echo's oproepen. En zo hebben de beide werken op dit concertprogramma toch meer met elkaar gemeen dan men op het eerste

gezicht zou denken. Het *Maestoso*-ope-ningsdeel van Chopins tweede pianoconcerto is een bravourestuk in de briljante stijl, waarin virtuositeit en passagewerk gekoppeld worden aan een warme muzikaliteit. Zochten klassieke componisten zoals Mozart een evenwicht tussen solist en orkest, dan ligt het accent bij Chopin onmiskenbaar op die eerste. Interessant detail: Chopin voerde zijn eigen concerten ook wel eens zonder orkest uit. De contrastwerking die zo eigen is aan de concorderende stijl wordt als het ware vertaald naar de pianopartij zelf, waarin poëzie en pianistiek vertoon elkaar afwisselen. Het *Larghetto* of langzame deel van het concerto wordt wel eens Chopins eerste nocturne genoemd. Ook hier doemen vocale referenties op: twee lyrische fragmenten in cantilenastijl omringen een contrasterend en bijzonder doeltreffend instrumentaal recitatief, dat begeleid wordt door tremoli in de strijkers en dreigende contrabaspizzicati. Het slotdeel of *Allegro vivace* bevat een bijkomend ingrediënt van Chopins stilistische idioom: de Poolse volksmuziek, hier in mazurkagedaante. Thematische fragmenten wisselen af met episodische secties, waarna een 'briljante' finale het concerto afsluit.

Katherina Lindekens

ORKEST

concertmeester Chopin
Rémy Baudet

concertmeester Rameau
Marc Destrubé

eerste viool

Rémy Baudet

Marc Destrubé

Lorna Glover

Kees Koelmans

Guya Martinini

Annelies van der Vegt

Sayuri Yamagata

tweede viool

Staas Swierstra

Hans Christian Euler

Anthony Martin

Troels Svendsen

Marinette Troost

Richard Walz

Gustavo Zarba

altviool

Emilio Moreno

Marten Boeken

Antonio Clares

Deirdre Dowling

Else Krieg

cello

Richte van der Meer

Emmanuel Balssa

Albert Brüggem

Lidewij Scheifes

Rainer Zipperling

contrabas

Margaret Urquhart

Robert Franenberg

Christian Staude

fluit

Rachel Brown

Ricardo Kanji

hobo

Frank de Bruine

Alayne Leslie

klarinet

Eric Hoeprich

Oscar Argüelles

fagot

Donna Agrell

Yukiko Murakami

hoorn

Teunis van der Zwart

Stefan Blonk

trompet

David Staff

Jonathan Impett

trombone

Peter Harvey

pauken

Maarten van der Valk

musette

Jean-Pierre van Hees

theorbe

Mike Fentross

klavecimbel

Alessandro Santoro

BIO'S

Het Orkest van de Achttiende Eeuw werd in 1981 door Frans Brügggen opgericht. Het bestaat uit circa 50 leden uit de hele wereld, die drie- tot viermaal per jaar samenkomen voor internationale tournees. De musici, individueel bekend als specialisten op het gebied van de 18e-eeuwse muziek, spelen op (kopieën van) authentieke instrumenten. Het uitgebreide repertoire bevat werk van onder meer Purcell, Bach, Mozart, Beethoven, Schubert en Mendelssohn.

Ooit was Frans Brügggen de beroemdste blokfluitspeler ter wereld; op dit moment wordt hij beschouwd als een expert op het gebied van de 18e- en 19e-eeuwse muziek. Hij studeerde musicologie in Amsterdam en werd professor aan het Haags Conservatorium, aan Harvard University en aan de universiteit van Berkeley. Daarnaast is hij gastdirigent bij the Orchestra of the Age of Enlightenment en het Orchestre de Paris.

Nelson Goerner is afkomstig uit Argentinië en studeerde bij Jorge Garrubba, Juan Carlos Arabian en Maria Tipo. Hij bouwde een indrukwekkende carrière uit en concerteerde wereldwijd met grote orkesten als het London Philharmonic Orchestra en de Los Angeles Philharmonic. Daarnaast werkt hij samen met musici als Vadim Repin, Gary Hoffman, Sophie Koch en Martha Argerich.

Nicola Wemyss studeerde zang aan de conservatoria van Birmingham en Den Haag. Haar solocarrière startte nadat ze in 2000 de eerste prijs won in de Chimaywedstrijd voor

barokzang. Sindsdien werkt ze samen met orkesten en ensembles over heel Europa, zoals Les Arts Florissants, Ex Tempore en Huelgas Ensemble.

Anne Grimm studeerde aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam bij Ema Spoorenberg en Margreet Honig. Ze werkte samen met uiteenlopende orkesten zoals het Radio Kamer Orkest en het Amsterdam Baroque Orchestra. Tot haar operarepertoire behoren de rollen van Philidel in Purcells King Arthur en Dalilah in Händels Samson.

Marcel Beekman werd gecoacht door de vermaarde pedagoog Margreet Honig. Hij is een veelgevraagd solist, zowel in het barokke en klassieke als in het hedendaagse concert- en operarepertoire. Beekman trad op met orkesten als de Berliner Symphoniker en het Rotterdams Philharmonisch Orkest, en zong rollen in opera's van Monteverdi, Rameau, Gluck, Weill Xu Shuya e.a.

Jasper Schweppe studeerde aan het conservatorium van Den Haag bij Meinard Kraak. Hij heeft een ruime ervaring op het gebied van gregoriaans, renaissance en barok, van de vroegromantiek en van de hedendaagse muziek. Schweppe werkte onder meer met Huelgas Ensemble en Currende, en geeft regelmatig recitals met pianist Arthur Schoonderwoerd.

IN DE KIJKER

za 11.10.08 / 20.00 / Concertzaal / deFilharmonie & Edo de Waart

Igor Stravinsky en John Adams leiden ons terug in de geschiedenis. Met een imposante energie en complexiteit verwijst Stravinsky in de Symphony in Three Movements naar zijn allereerste balletten, die hij meer dan dertig jaar eerder neerschreef. John Adams wil in Harmonielehre de principes van de tonale harmonie nieuw leven inblazen. Geen conservatisme, maar twee verrassend vernieuwende composities!

CONCERTGEBOUWCAFE

Het Concertgebouwcafé (op de benedenverdieping van het Concertgebouw) is de ideale ontmoetingsplaats voor concertliefhebbers. Het rookvrije café met uitzicht op 't Zand is bovendien een goede plek om tijdens de dag even te verpozen of om onder vrienden te genieten van de verwenkoffie van het huis. We verwelkomen u graag in de moderne architectuur van Robbrecht en Daem. U zult er een uitgebreide wijnkaart en een ruim aanbod van lunches aantreffen. Op dagen met voorstellingen is het café altijd open.

tickets & info: www.concertgebouw.be / ☎ +32 70 22 33 02 / 📍 In&Uit, 't Zand 34, Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

Region
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUSEUMSTAD

DeMorgen
een open geest doet meer

Klara

Electrabel

BOMBARDIER